

Cél: az információ?

(Recenzióféle egy riportról)

Léven a tárgyban leg-
alább olyan tájékozatlan,
mint a *Miért lesz párttag
egy hallgató?* című riport-
ban emlegetett, magukat
párttagságra eléggé érett-
nek nem érző hallgatók:
először találkoztam a párt-
tagga nevelés és a párttag-
ságra való érettség kifeje-
zéssel mint terminus technic-
kusszal a SZEZEGY október
23-i számában. (Átánlom e
rövidítést a Szegedi Egye-
temnek, a mozaikszók pat-
ronusának, abból az alk-
lomból, hogy a Juhász Gyu-
la TÁK klubját ugyanebben
a számban a hasonlíthatatlan
dallamú ATÁTA névre
keresztelte.) Az első szó hely-
ett a szerényebb sőt mar-
kánsabb szervezést javasol-
nám. Az érettség pedig mint-
ha eufemisztikus árnyalat-
ban szerepelne ezekben a
mondatokban: „a tanulmányi
TDK-munkában, a KISZ-tevékenységben
kiemelkedő diákokat igyek-
szünk bevonni a pártmunká-
ba. A megkérdéztet hall-
gatók egy része nem érzí
magát ehhez eléggé érett-
nek, de a többség csatlakoz-
zik.”

A kauzalitás egy meglehe-
tősen paradox értelmezése is
füződik a megállapításhoz,
a kiváló tanulmányi eredmé-
ny, ami az idézetben még
a jelölés egyik alapja, né-
hány bekezdéssel utóbb már
a kádermunka eredménye-
ként jelenik meg: „Tény az,
hogy a párttagok közül több-
ben maradnak itt az egyete-
men, mint a nem párttagok
közül. De ez egyben a ká-
dermunka eredményeit is
jelzi, hiszen az évfolyam-
rangsor első 10–15 tagjának
háromnegyede párttag.”

RADICS PÉTER

Cél: a kommunista orvosképzés!

(Válasz a kételyekre)

Kedves Radics Péter!

Nagy örömmre szolgált, hogy a megjelent riport leg-
alább egy embert gondolkodásra készítetett az egyetemi
hallgatók közül. Külön üdvözlöm azt a szándékot, hogy
sikrasszálsz a magyar nyelv tisztasága mellett. Harcod bi-
zonyára eredményesebb lesz, ha gondolataid kifejezésére
a „terminus technicus; recenzió; eufemisztikus, kauzalitás,
paradox pragmatista” szavak magyar megfelelőit alkalmazod.

A felmerült kérdések közül először a párttagságra va-
ló érettség fogalmát igyekszem tisztázni. A kifejezés biz-
tos világnézetű alapokon és a jelenlegi magyarországi tár-
sadalmi viszonyok ismeretén kialakuló egyéni elkötelezett-
ség tudatosulását jelenti. Nem helyeselted egyértelműen a
párttagga nevelés kifejezést sem. Pedig ez valóban nevelés
jelent, mégpedig a nevelési gyakorlatban mindaddig
legjobbnak bizonyult nevelési formát, a személyes példamutató-
tatást. Ez jórészt a saját évfolyamiársak és a velük egy
pártcsoportban dolgozó idősebb hallgatók feladata.

A kiváló tanulmányi eredmény nem alapvető feltétel
a hallgatói párttagsághoz, de az szigorú követelmény, hogy
mindenki egyéni képességeinek megfelelően a lehető leg-
jobb szakmai felkészültségre tegyen szert az egyetemi
képzés évei alatt.

Felveted a párttagok „információ-monopóliumának”
kérdését. Tény, hogy a hallgatói párttagok koncentráltabb
formában, szükség esetén magyarázattal is kiegészítve kap-
hatnak politikai információt, azért, hogy ezt a mindennapi
életben felhasználhassák, továbbadhassák. Ezek az infor-
mációk egyébként bárki által beszerezhetők a tömegtájé-
koztatási eszközök elemző áttanulmányozásával. Monopó-
liumról azonban csak akkor beszélhetünk, ha a párttagok
ezt a többlet-információt visszatartanak, vagy visszaélésre
használnak fel.

Helyesen látod, hogy a különböző ideológiák ütközte-
tése segíti a hallgatói párttagok eszméi nevelését, de a
mindennapi gyakorlatban nem szükséges valamennyi filo-
zófiai irányzat részleteiben menő, naprakész ismerete. Ha
valami ilyen jellegű problémánk adódik, mindig bizalom-
mal fordulhatunk a társadalomtudományi intézetek ezzel
foglalkozó munkatársaihoz. Alapvető feladata azonban,
hogy a hallgatói párttagok alkalmazni tudják a dialekti-
kus történelmi materializmus elveit mind az elméleti vi-
táiban, mind a gyakorlati életben.

Végül a pártmunka és az érdekképviselet kérdése.
Ha egy pártalapszervezet kénytelen részletekbe menő-
en az érdekvédelemmel foglalkozni, ez a helyi szakszerve-
zet anyagszerűségének következménye. A párttagok jogai és
kötelességei a párt szervezeti szabályzatában részletesen
megtalálhatók. Ebben az érdekvédelem szó nem is szere-
pel. Viszont minden párttag kötelessége az össztársadalmi
érdekek parthatározatokban rögzített feladatainak végre-
hajtása és érvényre juttatása.

Remélem válaszaim kielégítik a SZOTE Hallgatói párt-
alapszervezet munkájáról alkotott elképzeléseidet.
A továbbiakban is szívesen válaszolok akár szóban,
akár írásban a felmerülő kérdésekre.

Dr. REMÁK GÉZA

„Nyitott, forrongó volt ez a kor...”

Beszélgetés Székely Lajossal a 40 évvel ezelőtt történeteiről

„Öregem, legalább száz
kérdést tesz föl”, minimum
egy óráig faggat”. „reggel
kilencről estig ki se lép a
szobájából”. — ezeket és eh-
hez hasonló információkat
kaptunk előtünk járó törté-
néshallgatóktól, annak ide-
jén, mikor Székely Lajoshoz
készültünk és érdeklődtünk
vizsgaszakosai iránt. Az idő-
sebb „kollegák” nem rémiszt-
gáltak, ezek a paraméterek
jellemzik a XVIII–XX. szá-
zadi egyetemes történet ok-
tatóját. Ha szabad kitérnem
egy interjú bevezetőjében
személyes élményeimre, ak-
kor elmondom, hogy az a
kétszer másfél óra, amit
Székely tanár úr vállalt
közben töltöttem, nem is volt
olyan kegyetlen, sőt...

pen az ellenforradalmi rend
eszmévilágát tükrözte. Ese-
tenként még azt is provin-
ciálisan,

Most mégsem a maratoni
vizsgákról, az oktatásról al-
kított nézetéről kezdek a
bölcészkar oktatóját, hanem
a negyven évvel ezelőtti él-
ményeiről, hiszen 6 évke
azon keveseknek, akik a fel-
szabadítást ezen az egyete-
men éltek meg. Az egyetemi
megemlékezés előadóját elő-
ször arra kértem, beszéljen
egyetemi éveiről.

1941-ben tettem gimná-
ziumi érettségim. Utána egy
évig dolgoztam, hogy előte-
remsem egyetemi tanulmá-
nyaim megkezdésének anya-
gát fedeztél. Eleve tanár
akartam lenni, s ezért 1942
őszén beiratkoztam a buda-
pesti bölcsészkar történelem-
földrajz tanári szakára. Ké-
sőbb a kolozsvári egyetemen
folytattam tanulmányaimat,
mivel itt kedvezőbb szociá-
lis körülmények közé kerül-
hettem. 1944 őszén már nem
indult meg az oktatás, s kül-
lönben is katonai behívopa-
rancsok elől szököve szűkebb
pátriám felvettem utamat.
A felszabadulást Szolnok kö-
zelében értem meg. Eközben
Szeged is felszabadult. Mi-
helyt lehetett, itt folytattam
és itt is fejeztem be egyete-
mi tanulmányaimat.

Ha most, 40 év elmúl-
tával azt kérdezem: mire
emlékszik első sorban, mi
volt a legfontosabb élménye
1944 őszén, akkor mit emli-
tene meg?

Kétségtelenül a túlélés
és a felszabadultság öröme-
it, a tájékozódás óhaját és
bizonyos elemektől csekély-
es vágyat. Mindennek termé-
zetesen voltak eszmélet-
politikai előzményei az éle-
temben. Csakhamar kide-
rült, hogy sok akkori fiatal
ugyanazt élte át a felszaba-
dulás napjaiban.

Ünnepi beszédében a
következő gondolatmenet
hangzott el: Nem szerves
fejlődés hozta létre annak
idején a szegedi egyetemet.
Azt is említték, hogy a két
világháború között a hivat-
alos politika erős bástyája
lett ez az intézmény. Mégis
ebben az időszakban több
olyan erő is hatott, amely
pozitív tradíciókat is terem-
tett. Kifejtene ezt bővebben?

Természetesen egyete-
münk hat évtizedes történe-
tében is csúszat jelent a fel-
szabadulás.

Szegednek fejlődési vona-
lába esett, mikor a 20-as
évek legelején — számos ko-
rábbi meddő kezdeményezés
után — felsőfokú oktatási in-
tézsménnyel gazdagodott. Sa-
játos módon egy történelmi
katakizma, és nem a szer-
ves alkotómunka nyomán, de
kétségtelen, hogy gyorsan
szervült a befogadó városba.

Ez az egyetem kicsiny volt
és szegényesen ellátott, di-
menziói nem feleltek tel-
jesen meg még az ak-
kori elvárásoknak sem. Fő
értéke — ahogy akkoriban
le is írták — néhány kitűnő
tudósközpontban testesült
meg. Az akkori kormányzat
retrográd eszmélet-politikai
indítékából, de tárgyilag-
mégis hasznosan fejlesztet-
te Szeged új egyetemét.

De ez az egyetem hivat-
alos szellemében szükségkép-

időkben sem vonult ki az
egyetem falai közül.

Böven volt hát a felszaba-
dult Szegedi Tudományegye-
temen megtagadni, megszűn-
tetni való, de volt és van va-
lódí, időálló érték is, amely
most már a miénk.

Hogyan indult meg az
élet a felszabadult egyete-
men?

1944 őszén, a hadiese-
mények közeledtére az egye-
tem működése is megbénult.
Sok oktató elhagyta a várost,
a vidéki hallgatók szétszé-
ledtek. Az egyetemi klinikák
gyógyító munkája azonban
megszakítás nélkül tartott,
sőt a sebesültek ápolása ré-
vén ki is szélesedett.

Aztán 1945 koratava-
szán az egyetem folyamatos
oktatómunkája is megindult.
Egyelőre csak igen szerény
keretek között, de akkor en-
nek is nagy volt a jelentősé-
ge, egy teljes tanév elvesz-
tésétől óvta meg a lassan
visszaszivárgó hallgatókat.
Az egyetemi munka úra-
éledésében nem csekély rész
jutott az itt maradt személy-
zet öntevékenységének; bi-
zonyos, hogy dicséretes ru-
galmasságot tanúsítottak és
a legtöbbben közülük keres-
ték az ésszerű szükségmegol-
dásokat.

A tanárjelöltek példá-
ul az egyetem központi épü-
letének néhány termében és
a könyvtárban hallgattak
előadásokat. E tekintetben is
szükségek voltak a lehetősé-
gek. Kevés oktató volt je-
len. Ezek aztán „reggeltől
estig preparáltak”, — aho-
gyan az egyik idős tanár ön-
magáról elmondta egy be-
szélgetés során.

A vizsgákat összevonták.
Együltőhelyben lehetett, sőt
kellett több tárgyból, nem is
mindig rokontárgyakból szá-
mot adni a felkészültségről.
Mondani sem kell, hogy a
vizsgáztatók túlságos szigor-
t nem alkalmazhattak és álta-
lában nem is alkalmazták.

A kisszámú vidéki hallga-
tó elhelyezését is megoldót-
ták. A fiúkat a mai Apáthy
kollégiumban (korábban az
exkluzív Szent Imre kollé-
gium működött itt), a lányo-
kat a női klinika néhány ter-
mében helyezték el. E helye-
ken mindenki szállást kap-
ott, aki egyetemi beiratko-
zását igazolta. Étkezést a
női klinika konyháján biz-
tosítottak minden hallgató
számára, aki erre rászorult.
Nem mondhatni, hogy túlsá-
gosan kalóriaságos lett volna
ez a táplálék, de némi pótlá-
ssal lehetett tanulni mel-
lette.

Mindent egy jólelkű or-
vosprofesszor irányította: az
alkalmi pénzsegélyek kiosz-
tását is ő végezte szinte ke-
délyesen, minden bürokrácia
nélkül.

A politikai élet, lega-
lább is intézményesített ke-
retében csak ősztől indult
meg az egyetemen, de né-
hány hallgató már dolgozott
a demokratikus pártokban,
vagy az ifjúsági szövetség-
vezetben, a MADISZ-ban.

Annál gyorsabban alakul-
tak ki eszmecserekről az em-
lített fiúkollégiumban. Igen
széles skálán folytak a poli-
tikai viták, hiszen a régi
egyetemi hallgatóság túlnom-
má részében konzervatív,
sőt jobboldali nézeteket kép-
viselt. Megmutatkozott a de-
mokratikus közéleti gvakor-
lat szinte teljes hiánya is.
Valami módon mégis ser-
kentették e polémiák a sze-
mélyes politikizálás ismét
és gyorsították a politikai dif-
ferenciálódást. Többben ké-
sőbbi ifjúsági vezetők közül
itt és ekkor éltek meg a poli-
tikai harc első élményeit,
és kaptak elindító impulzu-
sokat.

Mit mondana a követ-
kező évekről? Hogyan vettek
részét az egyetemi hallgatók
az ország újjáépítésében?
Milyen jelentős vívmányo-
kat említene meg?

Amit eddig elmondtam,
csupán a kezdet volt. Az
igazi nagy mozgások majd
csak a következő, 1945–46-
os tanévtől indultak meg
egyetemünkön is, természet-
esen nem függetlenül az or-
szágos és városi politikai
élettől.

Erre az időre már az ok-
tatók nagy része is visszaér-
kezett és folytatta pályáját
új vonások és tasztások
közepette. Egy részük az új,
fiatal oktatógárda tudomá-
nyos nevelésének igen fon-
tos tényezőjévé vált.

1947–48-ra a nagy vál-
tozások kora elérkezett az
egyetemen is. Megjelentek a
jogi karon szervezett mun-
kástanfolyam hallgatói, fel-
tűntek a népi kollégisták,
majd megérkeztek a szak-
érettségizettek népes rajjai is.
A haladó ifjúsági szerveze-
tek kemény harcokban meg-
vetették a lábukat a karok-
kon.

Nagy jelentőségű refor-
mokra került sor. Eltörölték
a tandíjat, ami a múltban
igen magas volt. Csaknem
ingyen lakást és ellátást biz-
tosítottak a hallgatóknak. Ol-
csó könyvekkel, jegyzetek-
kel látták el őket. Megke-
zdődött az oktatás szerkezeti
és tartalmi megújítása.

Ekkor már a MEFESZ (az
egyetemisták és főiskolások
egységes szervezete) valóban
átfogta, szervezni tudta, és
politikailag is befolyásolta a
hallgatóság nagy többségét.
Az atmoszféra fölegedett. A
szervezetek főként kommu-
nista és parasztpárti fiatalok
irányították, de akkor még
a bizalom szellemében. Ilyen
körülmények között még a
Mária-kongregánisták egy
jósándékú csoportja sem
zárkózott el az együttműkö-
déstől.

Most már jelentős ak-
ciókra is képesek voltunk,
egyebek közt nagy közmun-
kákra is vállalkoztunk. 1948
tavaszán például mintegy
ezer egyetemi és főiskolai
hallgató — fiúk, lányok
együttessen — nótaszóval át-
vonultak a városon és ásó-
kkal, kapákkal, talicskákkal
felszerelve nekilátott az
évek óta használatlan,
szemét- és roncsstól tiszai
partfürdő rendezésének.
Egyetlen nap elegendő volt a
hatalmas feladathoz. A ke-
mény munka mellett a jó-
kedv és játékoság határoz-
ta meg a nap szellemét.

Ugyanígy újították fel a
mauk számára az ifjúsági
klubhelyiségeket és teniszpá-
lyákat az újszegedi ligetben.

De szervezett csoportokban
vettek részt szegediek a bu-
dapesti Margit-híd újjáépíté-
sében — akkori szóhasz-
nálát szerint — rohammun-
kával. Építették az úttörő
vasutat is. Mások nemzetköz-
i építőábrók tagjaként Ju-
goszláviában és Bulgáriában
voltak, vasutat és utakat
alapoztak.

Változott a fiatalok egy-
máshoz való viszonya is. Azt
lehetne mondani, hogy spon-
tán módon közvetlenebbé
vált, demokratizálódott. A
nehéz életviszonyok közepet-
te nőtt az egymásutaltsá-
guk de a nagy átalakulás
szele is elérte őket. Régi
kasztosodásuk és ennek
megfelelő viselkedésük már
nem volt fenntartható még
akkor sem, ha közülük so-
kan — különösen kezdetben
— idegenül álltak szemben
a nagy változásokkal.

Nyitott, forrongó volt ez
a kor, szüntelenül újuló és
újulásra készítő Megismé-
telhetetlen, de vonzása élet-
reszló.

DLUSZTUS IMRE